

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru na tému „Priemyselná politika pre európsky sklársky priemysel“

(2015/C 291/06)

Spravodajca: Josef ZBOŘIL

Pomocný spravodajca: Enrico GIBELLIERI

Európsky hospodársky a sociálny výbor sa 10. júla 2014 rozhodol vypracovať podľa článku 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy na tému

„*Priemyselná politika pre európsky sklársky priemysel*“.

Poradná komisia pre priemyselné zmeny poverená vypracovaním návrhu stanoviska výboru v danej veci prijala svoje stanovisko 24. marca 2015.

Európsky hospodársky a sociálny výbor na svojom 507. plenárnom zasadnutí 22. a 23. apríla 2015 (schôdza z 22. apríla 2015) prijal 144 hlasmi za, pričom 3 členovia hlasovali proti a 6 sa hlasovania zdržalo, nasledujúce stanovisko:

1. Závbery a odporúčania

1.1. Hospodársky pokles vážne ovplyvnil sklársky priemysel a mal za následok zníženie kapacity a objemu výroby a výrazné zníženie počtu pracovných miest. Ak chceme zachovať pracovné miesta a vytvoriť riadne investičné prostredie pre európsky sklársky priemysel, aby si udržal vedúce postavenie v oblasti inovácií, je nevyhnutné riešiť uvedené hlavné výzvy prostredníctvom európskej priemyselnej politiky pre sklársky priemysel. Táto politika sa musí usilovať o rovnováhu medzi tromi piliermi udržateľnosti: hospodárskym, sociálnym a environmentálnym pilierom.

1.2. EÚ musí na oživenie dopytu použiť všetky nástroje, ktoré má k dispozícii, a využiť potenciál výrobkov zo skla na podporu prechodu na nízkouhlíkové a energeticky efektívne obehové hospodárstvo, čím sa vytvoria výrazné možnosti v oblasti podnikania a zamestnanosti. Musia sa zaviesť ciele inšiatívy, ako napríklad ciele a dôsledné opatrenia zamerané na zníženie spotreby energie v budovách, ako aj rýchly rozvoj energetickej značky EÚ pre okná, podpora výskumu a vývoja, zlepšený zber a recyklácia skla a politicky motivovaný návrat k hospodárskemu rastu v kľúčových sektoroch (napr. v stavebníctve, automobilovom priemysle a odvetví obnoviteľných zdrojov energie).

1.3. Priemyselná politika pre európsky sklársky priemysel musí posilniť konkurencieschopnosť európskych výrobcov tak, že zabezpečí rovnaké hospodárske podmienky vo vzťahu k mimoeurópskym konkurentom z hľadiska kumulatívnym nákladov vyplývajúcich z implementácie právnych predpisov EÚ v oblasti životného prostredia, poskytne lepšie predpisy a predvídateľné regulačné prostredie a vyrieši otázky vysokých energetických nákladov v rámci pripravovanej energetickej únie. V tejto súvislosti si osobitnú pozornosť vyžaduje posúdenie vplyvu na malé a stredné podniky (MSP), ktorým sa v prípade potreby musí poskytnúť náležitá podpora. Nadchádzajúce posúdenie kumulatívneho vplyvu nákladov na tento sektor, ktoré vykoná Európska komisia, by malo slúžiť ako základ vykonávania programu „lepšej právnej regulácie“, ktorý presadzuje predseda komisie Jean-Claude Juncker.

1.4. V niektorých sektoroch sklárskeho priemyslu v Európe sa uplatňujú nekalé obchodné praktiky, a preto sa tieto sektory musia chrániť. Je nevyhnutné, aby EÚ konala rýchlejšie prostredníctvom účinných obchodných opatrení vždy, keď je ohrozená spravodlivá hospodárska súťaž. Ďalej by sa malo vykonať dôkladné posúdenie vplyvu nových alebo budúcich obchodných dohôd na európsky sklársky priemysel.

1.5. Potrebná je taká politika, ktorá lepšie zohľadní požiadavky trhu práce v systémoch vzdelávania a odbornej prípravy. Odborné vzdelávanie môže pomôcť počas prechodného obdobia, ale európsky sklársky priemysel musí tiež prilákať nové talenty a udržať si popredné miesto v oblasti inovácií.

1.6. Koordinácia a harmonizácia európskych politík má zásadný význam (v oblasti energetiky, klímy, výskumu, obchodu, životného prostredia, hospodárskej súťaže, zamestnanosti atď.). Zapojenie sociálnych partnerov vo všeobecnosti, a najmä zavedenie európskeho sektorového sociálneho dialógu by mohlo formovať priemyselnú politiku pre sklársky priemysel.

1.7. Pri revízii ETS EÚ po roku 2020 sa musí vychádzať zo spoľahlivých dôkazov a prihliadnúť na obmedzený priestor sektora na ďalšie znižovanie jeho emisií skleníkových plynov. Sklársky priemysel musí byť preto v plnej miere chránený proti riziku presunu emisií oxidu uhličitého po roku 2020 a dovedy, kým konkurenčné krajiny neprijmú porovnateľné kroky na znižovanie emisií skleníkových plynov. ETS EÚ musí zaručiť, že zariadeniam na výrobu skla sa poskytne plná výška bezplatných kvót, ktoré potrebujú, podľa referenčnej hodnoty a skutočných úrovni výroby. Okrem toho zníženie kvót by nemalo prekročiť odhadovaný potenciál znižovania emisií skleníkových plynov v tomto sektore.

1.8. Hoci model obehového hospodárstva v sektore sklenených obalov úspešne funguje už 40 rokov, potrebná je proaktívna politika, ktorou sa uzná a udrží úsilie tohto sektora a ktorá prinesie úspešné príklady v iných podsektoroch. Stimulovať sa musí najmä recyklácia v sektore stavebného skla, aby sa rozvíjali miestne systémy zberu skla.

1.9. Pri mobilizovaní vnútorných zdrojov sklársky priemysel celkovo dosiahol pozoruhodný pokrok, ale otázky týkajúce sa rovnakých hospodárskych podmienok sa musia naďalej do veľkej miery vyriešiť a musí sa uvažovať o vytvorení účinnej priemyselnej politiky pre sklársky priemysel. Sklársky priemysel je dôležitý pre hodnotový reťazec, a preto by sa mali navrhnuť také politiky, ktoré budú stimulovať výskum a dopyt po „inteligentnom“ skle a produktoch s novými vlastnosťami.

2. Úvod

2.1. Sklo je neživý materiál vyrobený z bohatých prírodných zdrojov a recyklovaného skla. Ide o produkt, ktorý je úplne recyklovateľný a veľmi sa cení pre svoje hlavné vlastnosti (t. j. výhody z hľadiska zdravia a pohodlia, konzervovania potravín, prirodzeného osvetlenia budov atď.). Používa sa tiež v mnohých aplikáciách, ktoré šetria energiu alebo vyrábajú energiu z obnoviteľných zdrojov a v mnohých aplikáciách špičkových technológií. Okrem toho je vďaka svojim vlastnostiam materiálom, ktorý inšpiruje mnoho tvorcov, architektov atď., čím podporuje dobré meno Európy v oblasti kultúry a hodnoty značky vo svete.

2.2. V roku 2012 dosiahol celkový objem výroby skla v EÚ viac než 33 miliónov ton a EÚ bola jeho najväčším celosvetovým výrobcom. Hodnota výroby predstavovala v roku 2012 asi 35 miliárd EUR. V roku 2013 výroba sklárskeho priemyslu pozostávala z 20 278 000 ton dutého skla (Európa je najväčším výrobcom dutého skla na svete), 8 095 000 ton tabuľového skla, 664 000 ton skleneného vlákna na vystužovanie, 1 108 000 ton úžitkového skla, 670 000 ton špeciálneho skla a iných druhov výrobkov zo skla.

2.3. Priamo zamestnáva približne 200 000 pracovníkov v 200 podnikoch (od malých a stredných podnikov až po nadnárodné spoločnosti) v celej Európe. Odhaduje sa, že vďaka nemu existuje viac ako 500 000 nepriamych pracovných miest. Tento priemysel sa sústreďuje v deviatich krajinách (Nemecko, Poľsko, Francúzsko, Česká republika, Taliansko, Španielsko, Spojené kráľovstvo, Belgicko a Rakúsko). Sklársky priemysel sa v EÚ sústreďuje často v oblastiach s historickými koreňmi a rodinnou tradíciou výroby skla.

2.4. Výroba v tomto odvetví sa výrazne spomalila, najmä pokiaľ ide o výrobu tabuľového skla (zníženie výroby o 20 % v rokoch 2007 až 2012). V dôsledku toho dochádza k zníženiu kapacity a značným stratám pracovných miest.

2.5. Potvrďuje sa riziko nezvratného oslabenia európskeho sklárskeho priemyslu. Napriek tomu ide o dôležité priemyselné odvetvie v Európe, a to nielen vzhľadom na jeho vynikajúce celosvetové postavenie, ale aj vzhľadom na rozhodujúci prínos pre iné odvetvia a technológie (napr. technológie s dotykovou obrazovkou, obnoviteľné zdroje energie, OLED osvetlenie). Napríklad odvetvie obalového skla zásobuje vedúce európske značky, ktoré sa podieľajú na pozitívnej obchodnej bilancii Európy v objeme 21 miliárd EUR. Sklo zohráva kľúčovú úlohu pri dosahovaní prechodu na konkurencieschopné hospodárstvo, ktoré efektívne využíva energiu a zdroje. Pre Európu je preto dôležité rozvíjať priemyselnú politiku pre sklársky priemysel.

3. Európsky sklársky priemysel – všeobecná charakteristika

3.1. Sklársky priemysel je kapitálovo vysoko náročné priemyselné odvetvie. Táto vlastnosť sa výraznejšie prejavuje na začiatku výrobného reťazca skla, v ktorom sa vyrábajú základné výrobky. V Európe sa musí podporovať silný dodávateľský sektor, ktorý bude schopný prispievať k inováciám a životaschopnosti hodnotového reťazca.

3.2. V dôsledku hospodárskej krízy, poklesu dopytu v kľúčových odvetviach (t. j. stavebníctve a automobilovom priemysle) a rastúcej konkurencie mimoeurópskych výrobcov, ktorí sa zameriavajú na trh EÚ, možno pozorovať tieto trendy vývoja:

- Výrobu tabuľového skla v EÚ ukončilo 12 zo 62 závodov. Oproti tomu bolo v susedných regiónoch v rokoch 2008 – 2012 postavených deväť nových závodov (lacnejšia pracovná sila, energia a lacnejšie suroviny a presun emisií oxidu uhličitého) a ďalších 16 sa plánuje do roku 2016. Niektoré závody sa zameriavajú na trh EÚ (napr. Alžírsko).
- V Európe nebol postavený žiadny závod na výrobu dutého skla, ale bolo oznámených 13 nových výrobných jednotiek mimo Európy.
- Zasiahnutá bola aj výroba sklenených vlákien. Z celkového počtu deväť výrobcov pochádzajúcich z EÚ ukončil celú výrobu jeden výrobca a všetci ostatní výrobcovia pristúpili k reštrukturalizácii, v dôsledku ktorej došlo od roku 2008 k zníženiu pracovnej sily o 45 %.
- Reštrukturalizácia prebieha tiež v sektore stolového riadu a v sektore kryštálového skla zaniklo mnoho MSP a pracovných miest (t. j. Bohemia a Murano).

3.3. Nasledujúce investičné trendy prevládajú v niektorých hlavných sklárskych sektoroch:

- V stavebníctve majú skupiny pôsobiace v odvetví tabuľového skla globálne investičné stratégie. V posledných rokoch sa v stratégiách uprednostňujú investície mimo Európy najmä z dôvodu nedostatku dopytu v EÚ. Okrem toho sektor investuje tam, kde možno odôvodnene očakávať potenciálny rast a priaznivé podnikateľské a výrobné prostredie.
- V sektore skla pre automobilový priemysel ovplyvňujú hlavné faktory určujúce miesto, kde sa bude investovať, výrobcovia automobilov. Z logistických dôvodov je rozhodujúcim faktorom malá vzdialenosť medzi miestom investícií a výrobcami automobilov.
- V sektore dutého skla sa ročne investuje v priemere 610 miliónov EUR. Vzhľadom na potrebu malej vzdialenosti je sektor dutého skla miestnym priemyslom prepojeným na potravinársky, nápojový a tiež farmaceutický priemysel (viac než 50 % sklenených fliaš a pohárov dodaných zákazníkom do vzdialenosti 300 km). Tieto trhy však čelia silnému tlaku konkurenčných materiálov.
- V odvetví stolového riadu a úžitkového skla sa najviac investuje mimo Európy z dôvodu extrémneho tlaku vyvíjaného na náklady. Túto situáciu ešte zhoršuje vysoký objem dovozu z Ázie a Blízkeho východu.
- Sektor skleneného vlákna na vystužovanie je skutočne celosvetový a čelí opakujúcim sa dumpingovým praktikám (Čína), a preto pri rozhodnutiach o umiestnení investícií zohrávajú mimoriadnu úlohu náklady.

3.4. Napriek týmto alarmujúcim trendom sa Európa stále teší vedúcemu postaveniu. Historický charakter odvetvia v Európe umožnil nadobudnúť skúsenosti, know-how a kvalifikovanú pracovnú silu. Jednotlivé sektory tohto priemyselného odvetvia naďalej investujú do výskumu a vývoja tak v oblasti moderných výrobných techník, ako i v oblasti sofistikovanejších výrobkov, služieb a sietí.

4. Udržateľnosť

4.1. Udržateľnosť ako hlavná zásada je spoločnou koncepciou a všetky implementované politiky a všetky prijaté opatrenia by sa mali posudzovať na základe tejto zásady. Priemyselná politika pre sklársky priemysel sa musí usilovať o rovnováhu medzi tromi piliermi udržateľnosti: hospodárskym, sociálnym a environmentálnym pilierom.

HOSPODÁRSKY ROZMER UDRŽATELNOSTI

4.2. Hoci 80 % obchodu v sklárskom priemysle sa uskutočňuje v rámci EÚ, vonkajšia konkurencia narastá v niektorých pododvetviach. Je preto dôležité, aby priemyselná politika pre európsky sklársky priemysel posilňovala konkurencieschopnosť európskych výrobcov.

4.3. Táto priemyselná politika sa musí zaoberať nasledujúcimi otázkami.

- Vysoké náklady na energiu v Európe (napr. 37 % nákladov na výrobu tabuľového skla) a súvisiaci vplyv klimateckej politiky na toto energeticky náročné odvetvie.
- Kumulatívne náklady v dôsledku vykonávania európskych právnych predpisov v oblasti životného prostredia bez zabezpečenia rovnakých podmienok voči mimoeurópskym konkurentom a bez finančnej podpory na nevyhnutné úpravy, najmä pre MSP.
- Lepšia regulácia a predvídateľné regulačné prostredie, ktoré podporuje dlhodobé rozhodovanie je nevyhnutnosťou v sklárskom priemysle, ktoré sa vyznačuje dlhými investičnými cyklami.

4.4. Európsky sklársky priemysel by mal byť chránený pred nekalými obchodnými praktikami. Odvetvie nekonečného skleneného vlákna a odvetvie tabuľového a špeciálneho skla sú vystavené nekalým obchodným praktikám čínskych konkurentov a Európska komisia musí pozorne sledovať obchádzanie cla. Vo všeobecnosti je nevyhnutné, aby v prípade, že je ohrozená spravodlivá hospodárska súťaž, EÚ konala rýchlejšie prostredníctvom účinných obchodných opatrení. Ďalej by sa mali vykonať dôkladné posúdenia vplyvu nových alebo budúcich obchodných dohôd na európsky sklársky priemysel.

4.5. EÚ ešte neprekonalá následky prvej finančnej krízy a v súčasnosti čelí trvalému nedostatku investícií. Investície v EÚ klesli o viac ako 430 miliárd eur od roku 2007, keď dosiahli najvyššiu úroveň. Úroveň investícií v EÚ sa pohybuje medzi 270 a 340 miliardami EUR pod historickými udržateľnými normami. Slabé investície bránia krátkodobému oživeniu a ohrozujú dlhodobý rast sklárskeho priemyslu ⁽¹⁾. Vzhľadom na pridanú hodnotu výrobkov zo skla by EÚ mala použiť všetky nástroje, ktoré má k dispozícii, aby využila ich potenciál na podporu prechodu na nízkouhlíkové a energeticky účinné hospodárstvo. Keďže sklársky priemysel má veľký potenciál prinášať pozitívne vedľajšie účinky, výskum a vývoj by sa mali viac podporovať. Vyžaduje si to zaviesť politiku založenú na koordinovanom návrate k hospodárskemu rastu.

4.6. Ďalší potenciál by sa mohol uvoľniť v sektore výroby tabuľového skla prostredníctvom cieľov a dôsledných opatrení zameraných na zníženie spotreby energie v budovách, ako aj na rýchly rozvoj energetickej značky EÚ pre okná. Nahradenie neefektívnych okien oknami s vysokoúčinným zasklením by pomohlo zabrániť emisiám až 100 miliónov ton CO₂ ročne a zároveň by sa tým podporilo vytváranie pracovných miest na miestnej úrovni. Takisto sklenené vlákna na vystužovanie prispievajú k úsiliu EÚ o dekarbonizáciu odvetvia dopravy, pretože umožňujú výrobu ľahkých kompozitných materiálov.

4.7. V štúdií z roku 2008 vypracovanej pre Európsku komisiu o konkurencieschopnosti sklárskeho priemyslu ⁽²⁾ boli správne identifikované silné a slabé stránky a príležitosti a hrozby pre tento priemysel. Sklársky priemysel dosiahol pozoruhodný pokrok, ale naďalej do veľkej miery zostáva vyriešiť otázky týkajúce sa rovnakých hospodárskych podmienok, ktoré sa musia brať do úvahy pri príprave účinnej priemyselnej politiky pre sklársky priemysel.

SOCIÁLNY ROZMER UDRŽATEĽNOSTI

4.8. Celosvetový hospodársky pokles a uvedené priemyselné trendy viedli k stratám pracovných miest v sklárskom priemysle. Sklárske priemyselné bašty boli obzvlášť postihnuté v dôsledku zatvorení sklárskych hút a následných nepriamych strát pracovných miest. V celej Európe došlo k strate pracovných miest aj v spracovateľských činnostiach na začiatku hodnotového reťazca, napr. v MSP.

4.9. Efektívna priemyselná politika pre EÚ musí zohľadniť osobitosti jednotlivých odvetví. V prípade sklárskeho priemyslu musí zmobilizovať mechanizmy na zabezpečenie koordinácie a spolupráce, ktoré budú sprevádzať reštrukturalizáciu. Celoštátne a regionálne orgány by mali spolu so sociálnymi partnermi zohrávať dôležitú úlohu v otázke sociálneho rozmeru hospodárskej transformácie.

4.10. Rozvoj sklárskeho priemyslu tiež závisí od jeho schopnosti zachovať a ďalej rozvíjať zručnosti a kompetencie svojich zamestnancov. Preto je nevyhnutné rozvíjať toto európske know-how ďalej. Je potrebná politika na poskytnutie vhodného vzdelávania, odbornej prípravy a zamestnanosti a lepšie skĺbenie systémov vzdelávania a odbornej prípravy s požiadavkami trhu práce.

⁽¹⁾ Investičný plán predsedu Junckera „Investičný plán pre Európu“, COM(2014) 903 final, príloha I.

⁽²⁾ ECORYS et al. – FWC Sector Competitiveness Studies for the European Commission – Competitiveness of the Glass Sector – 2008.

4.11. V rámci otvoreného a dynamického trhu práce sa európsky sklársky priemysel musí stať atraktívnejším, a to najmä pre mladých ľudí. Investície do energetickej účinnosti v stavebníctve, vylepšený zber a recyklácia skla, výskum a vývoj a inovácie v sklárskom priemysle prinesú významné pracovné príležitosti.

4.12. Priemyselnú politiku pre sklársky priemysel musí formovať sektorový sociálny dialóg, ktorý sociálnym partnerom umožní vymieňať si informácie o všetkých relevantných aspektoch spoločného záujmu pre budúcnosť tohto odvetvia v Európe.

ENVIRONMENTÁLNY ROZMER UDRŽATELNOSTI

4.13. Sklársky priemysel je energeticky náročné odvetvie, a preto je znižovanie spotreby energie ekonomickou nevyhnutnosťou a zároveň trvalým cieľom. Počas posledných desiatich rokov bol sklársky priemysel schopný znížiť spotrebu energie na kus, aby reagoval na dopyt v Európe (zníženie spotreby o 55 % pri výrobe tabuľového skla v rokoch 1970 až 2000 a zároveň zdvojnásobenie výroby). Ako sa uvádza v stanovisku EHSV 1205/2009, sklársky priemysel už dosiahol existujúce technické možnosti za súčasného stavu poznatkov a už sa v ňom rozšírili najlepšie dostupné technológie. Priestor na ďalšie znižovanie spotreby energie na výrobu sklenených výrobkov je preto veľmi obmedzený.

4.14. Sklársky priemysel patrí do systému ETS a všetky jeho sektory sa považujú za sektory, ktoré sú vystavené riziku presunu emisií oxidu uhličitého. Z kvantitatívneho posúdenia, ktoré Európska komisia vykonala v roku 2014, vyplýva 20 % nárast rizika tohto presunu emisií v odvetví výroby tabuľového skla v porovnaní s hodnotením z roku 2009. Systém ETS spôsobuje rýchle zníženie bezplatných kvót CO₂ pridelených sektorom vystaveným riziku presunu emisií oxidu uhličitého. Táto skutočnosť oslabuje konkurencieschopnosť európskeho sklárskeho odvetvia voči tretím krajinám. Sklársky priemysel musí byť v plnej miere chránený proti riziku presunu emisií oxidu uhličitého dovtedy, kým konkurenčné krajiny neprijmú porovnateľné kroky na znižovanie emisií skleníkových plynov. Takáto účinná ochrana proti presunu emisií oxidu uhličitého musí zaručiť, že zariadenia s najlepšimi výsledkami, pokiaľ ide o emisie skleníkových plynov, budú dostávať plnú výšku bezplatných kvót. Musia splniť skutočné úrovne výroby. Počet bezplatných kvót by sa nemal znižovať rýchlejšie ako odhadovaný potenciál znižovania emisií skleníkových plynov v sklárskom priemysle. Všeobecnejšie povedané, nový súbor opatrení v oblasti klímy jasne prekračuje adaptačnú schopnosť tohto sektora. Elimináciu emisií oxidu uhličitého možno lepšie dosiahnuť v odvetviach, ktoré nepatria do systému ETS, ako sú napr. budovy.

4.15. V sektore sklenených obalov funguje úspešný model obehového hospodárstva už 40 rokov (v EÚ sa recykluje 71 % sklenených fliaš). EÚ by v rámci politiky v oblasti obalov a odpadu mala uvažovať o uprednostňovaní trvalých materiálov, ktoré sa môžu neobmedzene recyklovať bez toho, aby sa znížila ich kvalita, čím by sa uznalo a podporilo úsilie tohto odvetvia.

4.16. Recyklácia v sektore stavebného skla sa musí stimulovať. Malo by sa uvažovať o zavedení viacerých politických nástrojov, ktoré by umožnili rozvíjať miestne iniciatívy v oblasti zberu a recyklácie stavebného skla. Na európskej úrovni by sa mali stanoviť individuálne ciele pre rôzne druhy stavebného a demolačného odpadu a audity pred búraním alebo renováciou terciárnych budov by mali byť povinné. Vďaka tomu by sa zvýšili demontáže, triedenie a zber okenných tabúľ na účely recyklácie.

4.17. Recyklácia má pre sklársky priemysel rozhodujúci význam, pretože odpad zo skla pomáha znižovať množstvo energie potrebné na tavenie skla a znižovať emisie CO₂. Má potenciál vytvárať pracovné miesta v sektore a prispievať k cieľu, ktorým je obehové hospodárstvo EÚ.

V Bruseli 22. apríla 2015

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Henri MALOSSE